

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարեկանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրութեան և մամուլի խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
Կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւններ ընդունուում է ամեն լուրով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խաբանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մեր և արտասահմանեան բժշկութեան տեղերը.
—Ներքին, ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գաղափարի դասընթաց.
—Ներքին, ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԱՐՏԱ-
ՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽՈՒՆ
ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.
—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Կ. Պօլսի Միացեալ (Գնկերու-
թեան) դպրոցները.

ՄԵՐ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՆԱՆ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՏԵ-
ՂԵՐԸ

Յայտնի է արդէն ընթերցողին, որ Ֆի-
նանսների պետական միւնիստրից յարուցված
հարցը արտասահմանեան անցագրերի վը-
ճարը աւելացնելու մինչև 700 ռուբլի տա-
րեկան, չընդունվեցաւ պետական խորհր-
դից և այդ վերջինը որոշեց անցագրերի
տարեկան 10 ռուբլու վճարը միմիայն կրկ-
նապատիկ դարձել, այն է 10 ռուբլուց 20
ռուբլի դարձնել: Գա այնպիսի մի չնչին
զուսմար է, որ, ի հարկէ, դրանով ոչ ճիշդ
արգելք չի դրվի քնալ արտասահման:
Բաղադրարարէն Վիշնեգրադսկու առա-
ջարկութիւնը չանցաւ պետական խորհրդի
մէջ:

Բայց մինչև որ հարցը դեռ քննուի էր
պետական խորհրդի մէջ, առաջ ամուլը
քննադատում էր ֆինանսների միւնիստրի
օրինագիծը զանազան տեսակետներէ: Լը-
րագիրներէն ոմանք ընդդէմ էին անցագրե-
րի վրա վճարել աւելացնելուն, ոմանք դրա
կողմն էին: Գանապետ մի գաւառական
խորհրդ, որ բացարձակ կերպով յայտնեց թէ
«մեզ հարկաւոր չէ արեւմուտքը, մենք նրա
հետ գործ չունենք, մեզ հարկաւոր է Ա-
սիան, արեւելքը, որտեղ մենք արտահա-
նում ենք մեր ապրանքները»: Այդ լրագրի
համար արեւմուտքի գիտութիւնը, տեխնի-
կային առաջադիմութիւնը, զբաղմունքութիւ-
նը, զեղարուեստը, քաղաքակրթութիւնը և
ընդհանրապէս նշանակութիւնը չունեն:

Բայց լրագիրների մեծ մասը, որոնք մի-
նիստրի օրինագիծի կողմն էին, ուրախա-
նում էին այն պատճառով որ այսուհետեւ

առասպաւորապէս այլ ևս չի քնալ արտա-
սահմանեան բժշկութեան տեղերը՝ Նիցցա,
Մոնտրեո, Մենտոնա, Կարլսբադ, Ֆրանկ-
բադ, Էմս, Բայլըն-Հալ և այլն, բայց կեր-
թալ Պիտտիգորսկ, Ելաթա, Մուխոմ, Բա-
թում, Աբաթուսան, Բորժոմ և այլն, և
մեր այդ կ ու ռ ու ռ ե ռ ը կը կատարելա-
գործվեն, կը շքեղանան, կը հարստանան...
Լրագիրներից մէկը մինչև անգամ այնտեղ
էր հասել որ յայտնել է թէ քսան տարի
առաջ Ֆրանկենբադի պէս տեղեր որոշման
գիւղեր են եղել, իսկ այժմ եթէ գեղեցկա-
ցան, ամեն տեսակ յարմարութիւնների
հասան և հարստացան, դա մեծ մասամբ
չորհրդով ուսու հասարակութեան փողերի
էր:

Ներկայ տողերին գրողը քսան, քսան եր-
կու տարի արանից առաջ էլ եղել է արտա-
սահմանում, տեսել այցելել է Եւրոպայի
այլ և այլ կ ու ռ ու ռ ե ռ ը, բժշկութեան
տեղերը, և կարող է վկայել, որ այն ժամա-
նակ էլ նոյն տեղերը աւելի մաքուր բնա-
կարաններ ունէին, աւելի առողջ կերակուր
էին տալիս, աւելի յարմարութիւններ էին
ներկայացնում հիւանդներին, քան թէ նոյն
իսկ այժմ մեր Աբաթուսանները, Պիտտի-
գորսկները, Բորժոմները և այլն: Եւրոպայի
ու մեր մէջ գանապետութիւնն այն է, որ
այնտեղ, մանաւանդ Գերմանիայում և Շվեյ-
ցարիայում, այս ինչ գիւղ, այն ինչ փողովի
քաղաք կարող են աղքատ լինել, բայց այդ
աղքատութեան հետ հանդերձ ժողովրդի
վարք ու բարքերի մէջ արդէն խոր արմատ-
ներ է դրել մաքրամիտութիւնը, յարմարու-
թեան, օժտֆորտի թէև համեստ, բայց մի
յայտնի աստիճանի պահանջ, աների ներ-
սը, գաւիթները, փողոցները մաքուր պա-
հելու և ջրելու սովորութիւնը և այլն:
Գերմանիայի և Շվեյցարիայի իւրաքանչիւր
փողովի գիւղի հիւանդները զուգ կը դրա-
նէք էժան և մաքուր, թէև ամենապարզ
կերպով կահաւորված, բայց ամեն յարմա-
րութիւններով, մաքուր սենեակ: Մեզ մօտ,
ընդհանրապէս, ծայրայեղութիւն է միշտ.
կամ շքեղութիւն, կամ կեղտ:
Եթէ այն փողերը, որ ուսու հիւանդները

ծախում են արտասահմանում, ասում էին
լրագիրներից մի քանիսները, ծախսէին մեր
այլ և այլ բժշկութեան տեղերում, այդ
տեղերն էլ կը բարւոյնէին, կը շքեղանային,
ամեն տեսակ յարմարութիւններ ձեռք բե-
րած կը լինէին...

Այդ տեսակ անձնագրութիւնն պահան-
ջել առողջներից անգամ անհնարին է, ուր
մնաց հիւանդներից: Ռուսաստանի հի-
ւանդների այժմեան սերունդը, աչքի առջև
ունենալով ապագայ սերունդների յարմա-
րութիւնները, փոխանակ արտասահման
գնալու, պէտք է քնալ Պետտիգորսկ, ապրի
մի սենեակում, որին օրական մինչև 6 ռուբ-
լի վճարի, ուտի ոչ թարմ, բայց թանգ
կերակուրներ, դրօսանքի ժամանակ փողոց-
ների խեղդող թողը կուլ տայ, յարմարվի
բնակարանի ներքին անմաքուր կարգ ու
սարքին: Այդ տեսակ անձնագրութիւնն,
կրկնում ենք, առողջներից էլ չէ կարելի
սպասել, ուր մնաց հիւանդներից...

Եւ դեռ հարց է. եթէ արտասահմանեան
անցագրերի վրա Վիշնեգրադսկու ցանկա-
ցած, բայց բաղադրարարէն չընդունված,
ահագին մաքուր գրվէր, արդեօք այդ
պատճառով Ռուսաստանի կուրորանները կը
բարւոյնէին, թէ ընդհանրապէս, դիտեա-
լով որ այլ ևս առիթ չունեն արտասահ-
մանեան կուրորաններ մրցութիւնից վախե-
նալու, աւելի էլ անիջկ, անհոգ կը դառ-
նային և աւելի էլ փառ դրութեան մէջ
կընկնէին: Եթէ այժմ, երբ մեր կուրորանե-
րը, զոյգութիւն ունենալու համար պէտք է
արշտանք մրցել արտասահմանեան կու-
րորանների հետ, ոչինչ չեն անում այդ
մրցութեան համար, — ի՞նչ կը լինէր երբ
մրցութեան երկուսն էլ իսպառ կը վերանար:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Այսօր, մայիսի 16-ին, Նրեանի նահանգական դա-
տարանի քաղաքացիական մատուռ պէտք է լսվէր

Գալիս է պաշտօնատեղին: Աշակերտները պատ-
մում էին, թէ ինչպէս աղքատներ չէր կարողա-
նում դուրսի ձիաները լծել: Վեց ամիս աղքա-
տները չարաչարվեցան, բան դուրս չէկաւ. վերջը ա-
ռաջարկեց, մինչև անգամ պահանջեց որ տեսու-
չը թող տայ իրան օֆիում ցանկուն: Գերման-
ծար էֆէնդի, ասում էր նա, օֆիումով կարելի է
դանձիւր դիւղել, ապա կարթոֆիլ, ցորեն ցանելու
բան մէջ: Վերջապէս էֆէնդին իր օֆիումով ծրա-
դրով և ամսականները դրպանը դրած, ընկերու-
թեան ծախքով դարձաւ Պօլս:

Էլ չեմ յիշում Գաբրիէլեան էֆէնդու պատմու-
թիւնը, որ նոյնպէս իւրեւ աղքատ ուղարկված էր
Մուշի Աւաքելոյ վանքի երկրագործական դպրոցը
ամսական 12 1/2 ոսկի ուժով: Ամեն բանը դրպ-
րոցի կողմէն: Դա ևս երկրագործութիւնը մի կողմ
դրեց և սկսեց դաստիարակել հետեւալ աւարկաները.
անգլիերէն, ալգերէն, երկրաչափութիւն, բնա-
լուծութիւն, հողերի յատկութիւն, բանջարեղէնի,
ծաղիկների յատկութիւն, ագրարագործութիւն և
այլն և այլն:

Գաբրիէլ Բաքալեան 1880 թվի նոյեմբերի 16-ին
և փակվեց 1882 նոյեմբերի 14-ին: Էֆէնդի աղ-
քատի փախստեան պատճառով:

Մի քանի խօսք էլ Աղապի Ս. Բարթոլոմէոս
վանքի դպրոցի մասին: Երբ հարկու ոսկի են
տալիս Սարգսեան էֆէնդուն յիշեալ վանքում
դպրոցի շինութիւն կառուցանելու համար Պա-
րոնը աւարտում է չէնք և յանձնում ընկերու-
թեանը: Ընդհանուր տեսուչը միտադրում է պ.
Սարգսեանին փողերը անհաշիւ ծախելու մէջ և
մինչև հիմա էլ պատրաստուում է հաշիւ պահա-
նել: Այժմ դպրոց չը կայ, սենեակներից մէկը ծա-
ռայում է վանահօր համար իւրեւ բնակարան, միւ-

դրեթէ ամբողջ նահանգում յայտնի մի հողային
վէճ: Այդ հողային վէճը մեր երկրի այն հո-
ղային հարցի ֆազիսներից մէկն է, որի
հետ ընթերցողը պէտք է ծանօթ լինի այդ խնդրի
մասին «Մշակ»-ում տպված մի շարք յօդուածներից:
Հողային այդ անվերջանալի դատը վարում են
պ. պ. Կանայիսները Տեր-Թովմասեանների հետ:
Երկու խօսք վիճողների անձնագրութեան մասին:
Պ. Աղապան Կանայեանց, դատաւարողների մի
խմբի ներկայացուցիչը, գաւառական ինտելիգեն-
ցիային պատկանող մի անձնագրութիւն է, փոք-
րիկ կրեւոս է գաւառում, ունի յայտնի ազդե-
ցութիւն իր հասարակութեան մէջ: Կանայեանցնե-
րի օգուտնեանը, տէր-Ստեփան Տեր-Թովմասեան,
գաւառական անդամիկ քահանաներից մինը,
կրեւոս մաքսատ, այժմ էլ դրա նման մի բան:
Այդ հողային վէճը, որի մասին խօսում ենք,
մի քանի տարի է արդէն շարունակվում է գաւա-
ռական աշխարհի այդ երկու կուսակցութիւնների
մէջ:

Վէճի պատճառները չառ պարզ են.—հողային
հարցի այն ընդհանուր անորոշ, վիճելի դրու-
թիւնն է Աղապիկաւում, որի մասին մի քանի
անգամ խօսված է «Մշակ»-ում: Երկու կողմի
փաստերն էլ ունեն իրանց raison d'être և այդ
է պատճառը, մեր կարծիքով, որ այդ դատը, որ
պէս իրաւաբանական խնդիր, միշտ վիճելի կը
մնայ և փաստաբանի հնարագիտութիւնից է կախ-
ված մի և նոյն հարցը, փոփոխելով հանգա-
մանքները միայն, տարնեալ անգամ դատարանին
ներկայացնելու... Մարմամբանութիւնների մէջ չենք
մտնում, որովհետեւ այդ շատ հեռու կը տանէր
մեզ և հաղիւ թէ հետաքրքիր էլ լինէր ընթերցող-
դի համար: Կանայե միայն, որ այդ հողային վէ-
ճին էլ ենթարկվել է վերոյիշեալ դրութեանը.
քանիցս անգամ վճարել է դատարաններում և
նորից սկսվել, մի ալ դրութիւն ընդունելով: Այ-
սօր, ըստ երևութիւն, վէճի օրհան էր. գաւառա-
կան կուսակցութիւնը լարել էր իր բոլոր ոյժերը,
հաւրուր վկայ պաշարել էին դատարանի դու-
ռը:

Դատաւարողների ամեն մի կողմը աշխատում
էր իր հակառակորդի վրաները հեռացնել և միջոց-

սը դարձել է հնձան, երրորդը՝ տնտեսի բնակա-
րան, երկու սենեակ էլ՝ ուխտաւորների ընդունա-
րան: Աղապիցիների երկխաղը կարգացին այդ-
տեղ միայն երկու տարի:

Այդ դեռ բաւական չէ. միակ դպրոցը, որով
պարծնում է Միացեալ (Գնկերութիւնը) դա Մուշի
կենտրոնական, հինգ դասարանեան դպրոցն է,
որի պահպանութեան մասնակցում է քաղաքի
ժողովուրդը տարեկան կամատուր յայտնի տուրք
տալով: Դա մեկուս աչքի լոյսն է: Միմ երան
ստորոտում, Չորաբերանի մէջ սղմված է Մուշ
քաղաքը, ձորը կաղմող սարերից մէկի կրծքին
փակված է քաղաքի հայոց դերեղմանատունը, որի
հիւանդանոցի ծայրին քարճախում է մի լայնածա-
ւալ շինութիւն, երեսը դէպի արեւմուտք դարձած.
դա դպրոցն է: Առաջն ունէ մի փողբիկ, ուսում-
նարանին բոլորովին անյարմար դաւիթ, որի լայ-
նութիւնը 4 քայլ է, երկարութիւնը 30—40
քայլ: Հէնց դրանց երեսուն է, որ դպրոցի ստանը
վարձված է և յատկապէս դպրոցի համար չէ կա-
ռուցած: Եւսկի փողբիկի պատճառով 80—100
աշակերտներ խաղատեղի են չինել դերեղմանա-
տունը. շառագունած մանուկ ծծելով դիակներից
տարածված շատ անգամ վարակել հիւանդութեան
նպատակով դուրսնելու՝ անդիտակցաբար փորում է
իր համար մի նոր դերեղման: Գաբրիէլ մօտ զը-
մովոյ արտաքինների պատճառով՝ դարձահոտու-
թիւնը այստեղ անպակաս է:

Այժմ մտնելը դպրոցի շինութեան ներսը: Ստո-
րին յարկի նախաանեակի ալ կողմը պատրաս-
տական դասատունն է արեւմտեան կողմը դարձ-
րած մէկ լուսամուտով, իսկ ձախ կողմում կան
դարձեալ արեւմուտք դարձրած մէկ մէկ լուսա-
մուտներով՝ երկու սենեակներ, որոնց մէջ հեր-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՈԼՍԻ ՄԻԱՅԵԱԼ-ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Վերջին ժամանակներս Պօլսից եկած տեղեկու-
թիւնները ցոյց են տալիս, որ Պօլսի դպրոցնե-
րում տեղի պիտի ունենան բարեփոխումներ: Այդ
բանը անվազանց ուրախալի կը լինէր, եթէ վի-
վերաբերէր նոյնպէս և Միացեալ ընկերութեան
դպրոցներին, որոնք կարօտ են շատ բարեփոխու-
թիւններին: Թէև ընկերութեան ղեկավարները Պօլ-
սում բաղձած, իրանց երեւակայում են ամենակա-
րող և ամենատես, բայց դժբաղդաբար շատ քիչ
տեղեկութիւն ունեն այն մասին թէ ինչ է կա-
տարվում ընկերութեան Հայաստանի մէջ ունե-
ցած դպրոցներում, որոնց մասին այս անգամ մի
քանի խօսք ենք ուղարկում ասել, հրաւրելով որ
վրա ընկերութեան վարչութեան առանձին ու-
շադրութիւնը:

Անհերքելի է, որ ամեն բան օգնում էր ընկե-
րութեան գործողներին իրանց յանձնած գործը
աշողութեամբ առաջ տանելուն. ոչ ոք չի ուրա-
նայ այն օգնելու արամադրութիւնը անխտիր թո-
լոր հայերի կողմից, որ մի ժամանակ առանձնա-
պէս Միացեալ ընկերութիւնը վայելում էր՝ դրա-
մական նուէրների ստանալով. ոչ ոք չի հերքի, որ
ընկերութիւնը լուս ընդունելութիւն դուռ փոքր-
Ասիայի հայ, թուրք և ընդդէմ ազդութիւնների կող-
մից, վերջապէս, ոչ ոք չէ կարող հերքել այն ա-
ռաւելութիւնները, դիւրութիւնները, որ մատա-
կարարեց ընկերութեանը հանգուցեալ Ներսէս
պատրիարքը փոքր-Ասիայի բոլոր վանահայրերին

ների մէջ խտրութիւն չէր դնում։ Օրինակ, մի վեր-
կայ հեռացնելու համար, զորքը ընկնելուց մի-
շաբաթ առաջ, մի կողմը դատ էր բաց արել դա-
ւառական դատարանում մի ամբողջ գիւղական
համայնքի դէմ, որի անդամները մէկն էլ և
այդ վատարազող վկան էր... Երկար բանակցու-
թիւններէր յետոյ, որին միջնորդում էին յայտնի
ազդեցութիւն ունեցող մարդիկ։ Երկու կողմն էլ
ցանկութիւն յայտնեցին հաշտելու և գործը, առ-
այժմ, դադարեցրին։

Այդ հոլային վեճը վարողներէր մի քանիսը,
այդ դատի չնորհով, գրեթէ անանկացել են և
մենք հաւատացած ենք որ այդ դատը վարելու
համար գործ դրված փողով կարելի կը լինէր մի
քանի այդպիսի հոլեր գնել։ Թող քանանան, որ
գործի սկստն է, հաշտութեան ձեռք մեկնէ իր
հակառակորդներին և մենք հաւատացած ենք, որ
պ. պ. Կանայեանները, որ միշտ իրանց պատ-
րաստականութիւնն են յայտնել հաշտելու, ի-
րանց պատշաճաւոր տեղը կը բռնեն հաշտու-
թեան գործում։

Երևան.

Ս. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԱԿՍԱՖԱՅԻՑ

Մայիսի 22-ին

Ամսիս 20-ին առաւօտեան գնացելով Բաթումի
վրայով անցաւ Կ. Պոլիս այնտեղից Մեքքա գնա-
լու համար խիստ խառն էր տեսիլ չափ
մարդիկներով, որոնցից ութ հոգի հասարակ ծա-
ռայողներ էին, իսկ երկուսը իր թիկնապահները
Քառասուն և հինգ տարեկանի մօտ մի մարդ էր
խանութ, միջին հասակի, հաղնիված էր բաւական
հարուստ. իր արեւելեան ձեռք, ոսկեպատ թուրը
նա կախած ունէր իր բաւական լայն, գեղեցիկ
և ակներով դարձրած ոսկեայ զօտիկը։ Մի
քանի օրվայ համար Բաթում գնացած լինելով ես
յետ էի զայիս այնտեղից մի և նոյն այդ գնաց-
քով, և որովհետեւ խանութ ունեւոր թարգման չու-
նէր, Ալիկարով կայարանից մինչև Ալաթաֆա մի
քանի բուքիտներում ինձ վիճակվեցաւ նրա հա-
մար թարգմանի դերը կատարել, փոքր 'ի շատե՛
նրա լեզուն ինձ հասկանալի լինելով։ Այդ դէպ-
քից օգուտ քաղելով ես հետաքրքրվեցայ մի քանի
հարցերով, որոնց խանը չը մերժեց պատասխա-
նել։ Ռուսաստանի տիրապետութիւնից յետոյ—
խանի ասելով—նրանք այժմ ապրում են այդ եր-
կրներում բաւական խաղաղ և հանգիստ, միան-
գամայն ազատ լինելով առաջվան ամենօրեայ
կռիւներից և դաւադարներից հարեան երկրնե-
րի հետ։ Հարկերը երկրի մէջ հաւաքում են խանը
և յանձնում կառավարութեան. ապրում է առան-
ձնացած, ունի միայն երկու կին, երեք տղայ և
աղջիկ. որդիներանց կրթում է ինքը, և նրանց
մինչև այսօր յանձնած չէ և միտք էլ չունի յանձ-

նելու. օտարի դատարարութեան խիստ լուր-
բացի ուռնակներ կան և շնորհակալ (գերմանա-
ցիք) որոնք պարապում են առետրով։ Հայեր էլ
պակաս չեն. (որտեղ հայ չը կայ, առած է թէ
Հնդկաստանում մի ձմեռակա կտրեցին միջին մի-
դարաբազցի հայ դուռն եկաւ)։

Անցնելով Բաթում ինձ չէր կարող չը հետաքր-
քել այդ քաղաքի այս տարիւն առաջին տօնա-
վածաւորը Որ Բաթում ունի նշանաւոր ասպազայ,
որսէս վաճառական և արդիւնաբերող քաղաք,
ընկած լինելով մանաւանդ ամենակենտրոն տե-
ղում, այդ ամենքն էլ կը խոտովանեն. չէ կա-
րելի և ուրանալ, որ այդպիսի մի տեղում տօնա-
վածաւոր օրից օր աւելի յաջող և աւելի վայելու կը
լինի, բայց այս տարի նա մի երկու երեք շաբա-
հասարակ վայտեայ խանութներ ունէր, որոնցում
ծախս են անում իրանք տեղացիք, և մի չորս թէ
հինգ օտարական վաճառատներէր։ Կան և Մօսկվայի
մի քանի ֆիրմաների գործակալներ, որոնք
ապրանք գին չէին ստացել։

Աբ. Ապ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՐՈՐ

Մեկ գրում են ՆԵՐՔԻՆ-ԱԳՈՒՆԻՍԻՑ. «Մեր ժո-
ղովուրդը ձեռնարկել է մի շատ օգտուէտ գործի
Ամենքին յայտնի է, թէ ինչ շեռս և ուրախ
պատճառեց 1884 թվի մայիսի 21-ի հեղուկ թէ
վերին-Ալաթաֆին և թէ մասամբ Ներքին-Ալաթաֆ-
ին։ Այդպիսի հեղեղներից ապագայում չը վնասու-
լու համար, հասարակութիւնը սկսել է փող հանգա-
նակել, որով ուղղում են գետի վտանգաւոր տեղը փա-
կել և եթէ կարելի է գետի ուղղութիւնը մի քիչ փո-
խել։ Անկասկած ամեն ոք այստեղացիները համա-
կրութեամբ կը վերաբերվի այդ մտքին, քանի որ
մինչև այժմ էլ այստեղ թէ երկուսը, թէ կանաչը
և թէ տղամարդիկ՝ սարսափի մէջ են ընկնում,
երբ եղանակը վատանում է, կամ սկսում է որո-
տայ։ Հաւաքված փողը այժմ մօտ 300-ի է հասել
և ստորագրութիւնը շարունակվում է։»

ՂՈՒԲԱՅԻՑ գրում են մեկ. «Այս օրերս այս-
տեղ եկաւ տունիկների մոֆթի Հաւան էֆէնդի
կարիքով։»

Նախնական գաւառի ՅՂՆԱ գիւղից մեկ գրում
են։ «Ներքինում այստեղ ընտրվեցան երեք ան-
ձինք, որոնք պէտք է հաւաքեն եկեղեցապատկան
փողերը և պահեն իրանց մօտ։ Առհասարակ այդ
եկեղեցապատկան փողերը ցրված են դանազան
մարդոց մօտ երկու տարեկանի ընթացքում. եթէ
այդ փողերը կանոնաւոր կերպով և բարեխղճու-
թեամբ շահեցվէին, մեր ու Աստուածածին եկեղե-
ցին այժմ մի քանի հազարներ կունենար։ Փողերի
մի մասը զանազան անձանց մօտ է գտնվում,

կաց և ֆրանսերէն լեզուները, հայոց, տաճկաց և
ընդհանուր պատմութիւն, Հայաստանի և ընդհա-
նուր աշխարհագրութիւն, հայոց զբաղւածութիւն,
փիլիսոփայութիւն, հաշուապահութիւն, թուաբա-
նութիւն, գրադար, երկրաչափութիւն, բնական
և արհեստական զոտաբանութիւն և կենդանաբա-
նութիւն, բնագիտութիւն (ֆիզիկա), մարդակազ-
մութիւն, քիմիա, երկրագործութիւն և վայելչագրու-
թիւն։ Հինգ տարվայ ընթացքում 6 վարժապետ
պիտի անցնեն այդ բարձրագոյն ծրարը՝ տարե-
կան աշխատելով 11 ամիս և օրական ոչ պակաս
քան 7 ժամ։ Արձակուրդի ամիսը միայն օգոստո-
սին է, թէ և յունիս, յուլիս ամիսներին աւելի ուսա-
տիկ չգործ են լինում։ Դասերը սկսում են ա-
ռաւօտեան ժամը 7 կամ 8-ին, կէսօրին մէկ ժամ
արձակուրդ են ճաշելու համար, և աւարտում են
ժամը 4-ին։ Թէ և պատրաստակա՞նի 7—8 տարե-
կան մանուկները աղատվում են օրական 6—7
ժամ աշխատելուց յետոյ, բայց և այնպէս վերո-
յիշեալը շատ ծանր է առաջին և երկրորդ դաս-
րաների 9—10 տարեկան աշակերտների համար։
Դասատուութիւնը լինում է հետեւի կերպով. իւ-
րաքանչիւր դաս տևում է 1 ժամ, 1/2 ժամ կամ
դասը։ Հեղքվում է աշակերտի ձեռքը դասաղբիք
տալը. դասուր աշխատութիւնը գլխուրդ դեր պի-
տի կատարել Ֆիզիկական պատիժ սկզբունքով ըն-
դունվում է. դասից 2 ստացողը երկարվում է
քանոնի երկու դարկի, 1 ստացողը 4 դարկի, 0
ստացողը 8 դարկի և գրկում է ճաշից։ Տեսուչը
այդ կանոնը բացատրում է այսպէս. «Ըչտէ, է-
ֆէնդի, ձեզի անպայտ է մեկեցող կոպիտ ընառ-
ութիւնը։»

նոյն իսկ առանց տոկոսի։ Մինչև անգամ հին երես-
փոխանը դեռ կանոնաւոր հաշիւ չէ տուել իր
մօտ եղած փողերի մասին։ Դասանակ է, որ Յըլ-
նայի բնակիչները վերջապէս հաւաքեն եկեղեցու
փողերը և շահեցնեն կանոնաւոր կերպով. հասա-
րակական փողերը պէտք է գիւղի հասարակու-
թեան պէտքերին ծառայեն, և ոչ թէ մասնաւոր
մարդոց շահերին։»

Պետական կառավարի միջնորդութեան մէջ
կազմված մի առանձին յանձնաժողովը մշակել է
մի նախագիծ, որը վերաբերում է Կովկասի, գըլ-
խաւորապէս մահմադարականների, անտիսական դը-
րութեան կանոնաւորներին։ Նախագիծ հիմնական
կէտերից մէկն է, ինչպէս հաղորդում են մայրա-
քաղաքի լրագիրները, վերջ տալ թափառական
կեանքին և միջոց տալ հաստատարակ կեանք
սկսելու։ Այդպիսով մի քանի տեղերի ժողո-
վուրդներին։

Մայիսի 27-ին, թիֆլիսում, կազմովի կահաւոր-
ված սենեակներից մէկում ինքն իրան թոնա-
ւորվելով մեռաւ մի կին։ Նրա թողած նամակից
երևում է, որ ինքնապաշտօնեան զմեծու պատ-
ճառը կնոջ և մարդու վատ յարաբերութիւններն
են եղել։

Կանոնաց բարձրագոյն կուրսերի հարցի պատճա-
ռով կազմված յանձնաժողովը, ինչպէս հաղոր-
դում են Պետերբուրգի լրագիրները, արդէն վեր-
ջացրել է իր պարագլուխները, և կայացրել է
վերջնական մի օրինագիծ, որը աշխարհ պէտք
է ներկայացվի պետական խորհրդի քննութեա-
նը։

ՂՈՒԲԱՅԻՑ մեկ գրում են, որ մայիսի 11-ին,
գիշերվայ ժամը 9-ին և 45 րոպէին, այնտեղ
զգալի եղան երկրաշարժի ստորերկրեայ հարուած-
ներ։

ՆԵՐՔԻՆ-ԱԳՈՒՆԻՍԻՑ մեկ գրում են. «Այստե-
ղի երկրեւ. դրոշմների նորընտր հողաբարձու-
թիւնը աշխատում է, որքան կարողանում է յո-
գուտ դրոշմների առաջադիմութեան ցանկանա-
լով աշակերտութիւններն ստիճանել ինչպէս հա-
կաւորն է կ ա ր ա ն և լ լ, հողաբարձութիւնը
բերել է տալու ուսումնարանի համար կարի մե-
քնայ։ Գրան հարկաւոր փողը արդէն հաւաքված
է և հողաբարձութիւնը չնորհալարութիւն է յայտ-
նում 'նախընտր. տիկիներին ու պարոններին.
բացի դրանից հողաբարձութիւնը վճել է ու-
սումնարանում ունենալ մանկական դրադարան
աշակերտների և աշակերտութիւնների ընթերցանու-
թեան համար։»

Առանց այն էլ անկարելի է յիշել ծրագրին
անցնել 6 վարժապետով բայց իսկապէս բոլոր
բեռը համարեա երեք ուսուցչի ուսերի վրա է ըն-
կած։ Ահա ինչպէս։ Միայն կրօնի դասը յանձնած
է մի ուսուցչի, որ մի զառամեալ տիրացու է,
ամսական 21/2 ոսկի ուժակով։ Երկրորդութիւնը և
վայելչագրութիւն՝ մի ուրիշ ուսուցչի, որ էլ միտ-
նում սովորած մի երիտասարդ է, ամսական 11/2
ոսկի։ Երրորդին յանձնած է պատրաստական դա-
սատուը. վերջինը նոյն դարբնի նորաւարտ 17
տարեկան մի պատանի է, ամսական 11/2 ոսկի
ուժակով։ «Ըչտէ, պատրաստակա՞նի մը համար
մին գիտութեան տը մարդ հարկաւոր չէ», պըն-
դում են զգրոյցի սկզբակարները։ Բերքերեան Միլ-
տիչ էֆ., Ռէթէտ Բերքերեանի միջնակարգ դըպ-
րոցում աւարտած, ուսուցչի III և IV դաստան
թաւանութիւնից, աղքատացի, երկրաշարժութիւ-
նից, քիմիայից, բնական պատմութիւններից,
մարդակազմութիւնից, ֆիզիկայից, հաշուապահու-
թիւնից և ֆրանսերէնից, ամսական 7 և կէս ոսկի
ուժակով։ Քաջբերանի Աւետիս էֆ., Արմիւրացի,
նոյն քաղաքի միջնակարգ դպրոցի մէջ սովորած
մի քանի տարվայ անապաղ վաճառական և ապա
ուսուցչի հայոց, տաճկաց լեզուներից, հայոց
տաճկաց և ընդհանուր պատմութեան, հայոց,
զրապահութեան, հայոց և ընդհանուր աշխարհա-
գրութեան III և IV դասարաններում, ամսա-
կան 6 և կէս ոսկի ուժակով։ Յսկով պատուելի,
բաղքական, ուսուցչի I և II դասարաններում՝
հայերէնից, թաւանութիւնից, հայոց և ընդհա-
նուր պատմութիւնից, հայոց և ընդհանուր աշ-
խարհագրութիւնից, իսկ III և IV-ում փիլիսոփա-
յութիւնից, ամսական 3 ոսկի ուժակով։ Բոլոր

Մայիսի 27-ին կայացաւ Կովկասեան Գիւղաւա-
տական ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժո-
ղովը։ Ժողովը շատ բաղնամարդ էր. դահլիճը, որ
զարդարված էր թարմ ծաղիկներով, կատարելապէս
լի էր ընկերութեան անդամներով և հիւրերով։
Նիստը սկսվելուց յետոյ, կարգադրեցաւ ընկերու-
թեան գործունէութեան 1886 թվի հաշիւը. նոյն-
պէս կարգադրեցաւ Այդեգործական դպրոցի 1886
թվի վերաբերեալ հաշիւը։ Այդ հաշիւների կար-
գաւուց յետոյ պ. Խոսեւիանի կարգապ մի գեկու-
ցում, որը վերաբերում է «Վրաւաճառների հարցին
գիւղատնտեսութեան մէջ»։ Դրանից յետոյ սկս-
վեցաւ պաշտօնատար անձանց ընտրութիւնը. պէտք
է ընտրվին ընկերութեան նախագահ, փոխ-նա-
խագահ, խորհրդի երկու անդամ, դանձապահ և
քարտուղար։ Ընկերութեան նախագահ՝ միաձայն
ընտրվեցաւ նորից իշխան Ա. Մ. Գոնդուլով-Վոր-
սակով։ Երբ հերթը հասաւ փոխ-նախագահի
ընտրութեանը, և ժողովը միաձայն առա-
ջարկեց պ. Յ. Խաթիսովին շարունակել նմալ
փոխ-նախագահի պաշտօնում, նա հրաժարվեց,
պատճառ բերելով, որ իր զբաղմունքները աղեկ-
ւում են իրան ըստ արժանոյն ծառայել ընկերու-
թեանը։ Չը նայած ժողովականների խնդրանքին,
պ. Խաթիսով կրկեց, որ ինքը չէ կարող շարու-
նակել այդ պաշտօնը և խնդրեց մի ուրիշին ընտ-
րել։ Ժողովականներից ոմանք առաջարկեցին պաշ-
տօնատար անձանց ընտրութիւնը յետաձգել մինչև
աշունը, ոմանք էլ առաջարկեցին մի շարքներից յե-
տոյ ժողով գումարել այդ ընտրութիւններից կա-
տարելու համար։ Այդ առիթով առարկութիւննե-
րը երկար տևեցին, և ժամանակի ուշ լինելու
պատճառով, նախագահը յայտնեց, որ ընդհանուր
ժողովի շարունակութիւնը յետաձգվում է մի քա-
նի ժամանակով։ Գրանով էլ ժողովը փակվեց։

Ստացանք Բաթումից պ. Գ. Ղազիեանից նրա
քանդակագործած պատկերների երկու բուսակարը։
Դրոշմից մէկը ներկայացնում է լևան առաջինի
պատերազմը Սուլթան Սալահէդինի հետ Արա-
ղաբ ամրոցի մօտ. երկրորդը վերցրած է հայր Ալի-
շանի «Սխուռանից». իսկ միւսը ներկայացնում է
Տիգրան երկրորդի հանդիսաւոր մուտքը Հրէաստան-
դաւ հեւթը վերցրած է հայոց պատմութեանը։

Մայիսի 28-ին, առաւօտեան ժամը 8-ին, Հաւ-
լարարի առաջին կամուրջի մօտ դտնվող մի խա-
րտու պատռվածք, որը զարժրած է ուղղորդի կտր-
կտի վրա, յանկարծակի քանդկեցաւ։ Բարեբաղ-
դաբար մարդոց հետ զփախուցվելու չը պատահեց։
Առհասարակ այդպիսի վտանգաւոր շինութիւններ
այդ թաղում շատ կան, որոնց վրա հարկաւոր է
ուշադրութիւն դարձնել։

ուսուցչիներն աշխատում են օրական 6 կամ 7
ժամ։

Առիթ ունեցաւ տեսնել նորաւարաններից հինգ
հոգու, որոնք երեկոները զայիս էին տեսչի
մօտ ֆրանսերէնից և տաճկերէնից պատարեա-
գործվում։ Գրանը 15—17 տարեկան պատանի-
ներ էին, տիրացուական մաւալ դրոշմը ձախատին,
մեծամիտ, ինքնահաւան և փոքր ինչ հոս ու ս
Տեսուչը ձանձրանալով դրանց ծնողների գանգառ-
ներից, որ նամակ չեն կարողանում գրել իրանց
որդիքը, վարժեցնում էր և նամակագրութեան
մէջ։

Աշակերտները զարգացում և ուղղութիւնը
միանգամայն անբաւարար է։ Կարողի կրթական
մասի մէջ տիրապետում է մի տեսակ սխալաս-
տիականութիւն և վերացականութիւն և այդ Հա-
յաստանի դպրոցները ընդհանուր գոյնն է, այդ
դպրոցների ծրագրերի մէջ մտցրված են բոլոր
ընկերի ընթացքով դպրոցները երկար դոյու-
թիւն էլ չեն կարողանում ունենալ, քանի որ
Միացեալ ընկերութիւնը շատ սխալ ընթացք է
ընկնել դպրոցների թէ անասական և թէ ուսում-
նական մասի վերաբերութեամբ։ Կարողները քիչ
քիչ փակվում են։ Ընկերութեան գեկաւարները
բաւականանում են միայն ց ա լ և լ ո լ ի իսկ աղ-
դը՝ այլ և ոչ չեց տալիս նախկին համակրու-
թիւնը, որի նորոգի Միացեալ ընկերութիւնը մի
ժամանակ անաղին հուշակ տուացաւ, և որից այժմ
նա տարաբաղաբար քիչ-քիչ գրկվում է Բարե-
փոխութիւններ ընկերութեան դպրոցների մէջ
անպայման անհրաժեշտ են։

Ա. Պ.

Ամսի 28-ին, երեկոցեան ժամի 6-ին, Ռիֆլիսի Սարգսյանի փողոցով մի օս էր անցնում, որի վրա մի քանի երեխայք սկսեցին ծիծաղել և հանաքներ անել. առանց երկար մտածելու՝ օտը հանեց ուսից հրացանը և պատրաստվում էր արձակել, երբ ետևից բռնեցին և հրացանը ձեռքից խլեցին։ Անգուստ օտը դրանից յետոյ հանեց զօտից կախած դաշոյնը, և պատրաստվեցաւ յարտիկ պոստի գործել, այդ ժամանակ էլ նրան նորից մեծ դժուարութեամբ բռնեցին և յանձնեցին ոստիկանութեանը։

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ գրում են հետևեալով. «Ամսի 22-ին, կէսօրից յետոյ, ընկուղաշափ հատիկներ ունեցող կարկուտ տեղացի՝ Արթուրի, Գառնա-կեր, Բարսում գիւղերի վրա և նոյնպէս Ղաթնու տեղում Արթուրի փշայան և արտերի արշինա-չափ ցողունները անհետացան։ Ժողովրդի սիրտը կոտորված է և այլ ևս յոյս չը կայ առաջիկայ տարի պտուղ ստանալ մնացած ազգիներից։ Վեր-նասը խրաբանչիւր գիւղի՝ համար է 7—8 հա-զար բուրբուռ։»

ՆՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Յայտնի է որ եւրօպացիք մուտք են գործում մեր երկրը և երկրի արդիւնաբերութիւնները իրանց ձեռքն անցնա-նում։ Ձառակի տոններին Նորի մի քանի գիւղա-տնտես մարդկանցից կազմված մի խումբ ուղար-կեց Նուշի և նրա գաւառի գիւղատնտեսական կողմը հետազոտելու։ Այդ էկսպէդիցիան այն հե-տևանքը ունեցաւ, որ մօտերումն նա երկու գիւ-ղատնտես ուղարկեց Նուշի, որտեղ պիտի Մօսկ-վայից ստացվին գործին հարկաւոր մեքենաներ դաշտային վարուցանքը անելու և կարելու հա-մար։ Նրանք զիտաւորապէս պիտի գործեն իս-զուրու, Ղաթաբաշի և Վարդաշէն—քուրթեան և նիւթական կողմից հարուստ երեք գիւղերում։

Ինտելիգենտ Նուշի և նրա գաւառից պարզեւել է շատ հարստութիւններ, որոնցից զմեզազգար մեր ժողովուրդը չէ կարողանում օգտվել։ Եւ ա-հա օտարը՝ տեսնելով այդ բնութեան առատ պարգևները, և միւս կողմից՝ ժողովրդի անկարող-րութիւնը՝ վճռում է ինքը օգուտ քաղելու։ Ինչ-պէս լսում ենք, գիւղատնտեսութիւնը նրանց գործունէութեան մի մասը պիտի կազմէ։ Նրանք դիտաւորութեան ունեն առնելու մեծ քանակութե-անում վարելահողեր, այգիներ և ուղում են պա-րապել հողագործութեամբ, գինեգործութեամբ։ Նրանք վճռել են բոլոր և մեծաքանակ առևտուրը վերցնել իրանց ձեռքը։ Նուշի գաւառը այդտ էր մնացել օտարներից, այժմ նա էլ ենթարկ-վում է միւսների վիճակին։ Շատ սխալված կը լինեն նուսիցիները և գաւառացիք, եթէ ծախսն իրանց հողերը և այգիները, ըստ որում չի անց-նի մի տասնհազար տարի, և թէ առևտրի և թէ ուրիշ գործերի իշխող տարրը կը կազմեն եւրո-պացիք, մասնաւորապէս որ ժողովրդի ծայրահեղ անհո-ղութիւնն էլ նպաստում է այդպիսի մի դրութեան կազմակերպում։»

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Այստեղի երկրա-տեսն օրիորդաց դպրոցի քննութիւնները սկսված են մայիսի 11-ից և կը վերջանան յունիսի 10-ին։ Աւելորդ է նկատու, որ ժողովուրդը սովորական անտարբերութեամբ է վերաբերվում դէպի դպրո-ցում կատարվող հարցաքննութիւնները։ Թւումա-կան դպրոցում դասերը դուռ շարունակվում են, քննութիւնները կը սկսվեն յունիսի 1-ից, և կը տևեն մինչև նոյն ամսի 15-ը։ Թեմական դպրոցի հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան ժամա-նակամիջոցը այս ամսը լրանում է։»

Ստացանք Կովկասեան Գիւղատնտեսական ըն-կերութեան 1886 թվի գործունէութեան վերա-բերեալ հաշիւը, որը սուղված է առանձին բրօշու-րով (Отчетъ о дѣятельности кавказскаго об-щества сельскаго хозяйства за 1886 годъ)։ Այդ հաշիւը երևում է, որ ներկայ տարվայ յուն-իսի 1-ին ընկերութիւնը ունեցել է 6 պատուա-ւոր անգամ, 192 իսկական անգամ և 17 թղթա-կից-անդամներ։ 1886 թվականի ընկերութեան ըն-կերութիւնը 30 նիստ է ունեցել (Ընկերութիւնը 1886 թվին բացել է այգիգործական դպրոց, բացել է օրինակելի չկրամաններ՝ երկուսը Ռիֆլի-սում և միւրը Գեօկչայում։ Գիւղատնտեսութեան պատկան ձեւերի վերաբերութեամբ ընդհանուր ժողովներում կարգացվել են զանազան զեկու-ցումներ։ Անասնապահութեան մասին ներկայա-

ցրել են տեղեկութիւններ և զեկուցումներ պ. պ. Գալանթի և Վերմիլեան. չեքամապահութեան մասին՝ պ. Լերիսի, թիւնու հիւանդութեան մա-սին՝ պ. պ. Աբելեան և Շիմանովսկի. կաթնատն-տեսութեան մասին պ. պ. Շաղինեան և Բալան-թար. ցորենի առևտրի և մետաքսագործութեան մասին՝ պ. Արափանեան. զեկուցումները 1886 թվականին ընկերութիւնը չարունակել է լոյս ըն-ծայել իր հրատարակութիւնը, որը կրում է «Тру-ды» վերնագիրը, և որոնց մէջ զետեղված են մեծ մասամբ ընդհանուր ժողովներում կարգացված զեկուցումները և ընկերութեան օրագրութիւննե-րը։

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են. «Տեղիս կօնսուտորիա-յում անկանոնութիւններ և անհարգութիւններ ան-դադար տեղի են ունենում։ Զննորագրութեան պատճառով խեղճ գիւղացիները ծննդեան վայա-կաններ ստանալու համար ամիս օր տաճանակնե-րով դիմում են խնդրելով կօնսուտորային և միշտ ձեռնուցանել զուրս են զախի՝ չը տաճանով իրանց ուղած թղթերը։ Օրինակ, անցեալ ապրիլ ամսի սկզբներին ծննդական-վայական տաճանում համար տուած խնդրները դուռ մինչև այսօր մնում են անպատասխան և զեկուցին կամ մի ուրիշ մարդ, դիմելիս միշտ լսացատական պատասխան է ստանում և իր բաղդը անիծելով ձեռքերը ծալած հեռանում է։ Կարելի է, արդեօք, որ զեկուցին իր պարագլուխները թողնէ և չաքաղներով սարկ-ված լինի սպառնալու, որ տեսնէ թէ ծառայողնե-րը երբ կը բ ա Ր Ի հ ա ճ և ն պատրաստ բռնակի վրա մի քանի տող բան գրելու և խնդրատուին գոհացնելու։ Վերջապէս ում պարտականութիւնն է, թող ուղարկութիւն դարձնէ այս անհոգութեան վրա։»

Ստացանք Ռիֆլիսի Այգեգործական դպրոցի գործունէութեան հաշիւը՝ սկսած 1886 թվի մա-յիսի 1-ից մինչև 1887 թվի յունիսի 1-ը, որից երևում է հետևեալը. Կովկասեան Գիւղատնտեսա-կան ընկերութեան Այգեգործական դպրոցը ունե-ցել է 32 աշակերտ, որոնցից 16-ը վրացի են, 10 հայ, 4 ռուս և 2 օտ։ Աշակերտները պարտա-վում են թէ գործնական և թէ դասարանական աշխատանքներով։ Դպրոցը առ այժմ ունի I և II բաժանումներ, և I հիմնական դասատուն։ Յիշեալ ժամանակամիջոցի ընթացքում դպրոցը ծախսել է 6821 բուրբիւ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ
—Պօլսի հայոց ցարութիւն պատրիարքի նա-խագահութեամբ՝ խառն ժողովը մայիսի 8-ին նիստ գումարելով, ի միջի այլոց հետեւեալ տնօրէ-նութիւն է արել, որով պաշտօնապէս հաղորդված են Պօլսի հայ լրագիրներին հրատարակելու հա-մար։ «Գարակէժօմբիւկի քարոզիչն և քահանայից դասը բարեբաղի մը մատուցած էին։ «Մարա» շաբաթաթիւթի մէջ տեսնուած յօդուածի մը դէմ, յորում Ս. Հաղորդութեան խորհուրդն նիւթ եղած էր անպատշաճ խօսքերուն Ժողովը նկատելով որ ինչեւ թերթին հրատարակած դէպքը դպրութիւնն չունի և կրօնի դէմ անարգական հանգամանք մը կը կրէ, նկատելով նոյնպէս որ ժամանակէ մի վեր Ազգ. Ժողովից որոշումներն խնդրութիւնեալ կիրպիւ կը ներկայացուին սոյն թերթին մէջ, և անպատշաճ լեզու մը կը գործածուի ընդհանրա-պէս Ժողովից գործող և անձանց նկատմամբ, պատրիարքական Գեր. փոխանորդ Հօր յանձնա-բարեց յիշեալ թերթի արտօնատէրն, ինչպէս նաև խմբագիրն կոչելով՝ յօդուածիւն հրաւիրել, աղբա-րարելով միանգամայն յետ կոչել Ս. Հաղորդու-թեան խորհուրդն նկատմամբ հրատարակուած ան-պատշաճ խօսքերն և զգուշանալ յապագային Ազ-գային գործող և Ժողովից մասին այսպիսի անհիմն և անպատշաճ հրատարակութիւններ ընելէ։ Եւ արդ ժողովն որոշեց միանգամայն որ, եթէ այս անպատշաճութիւնն ապարդիւն մնայ, իւր զիւանդ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր հետ համախորհուրդ հարկ եղած օրինական միջոցներն ի գործ գնէ վերջ տալու համար սոյն պայմանութեանց։ Զարմանալի և միանգամայն անհասկանալի է, թէ ինչպէս Պօլսի աղագիրն վարչութեան ներկայա-ցուցիչները թող են տալիս իրանց այդպիսի պաշ-տօնական վճիռներ կայացնել։

—Լճագործից գրում են, որ պահպանողական միջնորդութեան վարկը օրից օր թուլանում է երկ-րի մէջ. Կապուտնի կուսակցութիւնը սկսում է նորից դորանաւ։ Առանձնապէս թշնամաբար են վերաբերվում դէպի նրանց, որոնք թողեցին աղա-տամիտ կուսակցութիւնը և անցան Սոցիալիստիկ կողմը՝ իրանդական օրինազները հաստատել տա-լու համար։ Նորերումս այդպիսիներից մէկին, Հէյրի Զէմին, որը երբեմն ջերմ Կապուտնա-կան էր, իսկ այժմ անցել է պահպանողական կուսակցութեան կողմը, — մի միտնողի ժամանակ թշնամական ցոյցեր արեցին, և երբ Զէմն սկսեց խօսել՝ նրան արգելեցին զանազան ցոյցներով։

—Փարիզից հաղորդում են, որ գեներալ Բու-լանտէի՝ միջնորդական պաշտօնից հեռանալու առիթով այնտեղ շարունակվում են ցոյցեր լինել-վորացիներում բազմաթիւ ամբողջ գոչում է. Վեց-ցէ Բուլանտէ, կորչի Գրեմի, կորչի Պրուսիան։ Այդ ցոյցերը աւելի կատաղի կերպարանք են ըն-դունում մասնաւոր այն պատճառով, որ Փարիզի ժողովրդի մի նշանաւոր մասը համոզված է, թէ Բուլանտէին հեռացնելու մեջ խառն է գերմանա-կան կառավարութեան մատը։

—Հռոմի պապի օրդան «Observatore Romano» լրագիրը պատասխանելով պապի նշանակութեանը ուղղած նկատողութիւններին, յայտնում է, որ վատիկանը բոլորովին մտադրութիւն չունի դիվո-ղութիւններ անելու, և պապը ձգտում է ձեռք բերել այն քաղաքական իրաւունքները, որոնք նրանից լսված են։ Սակայն, դժուար թէ երբ և իցէ այդ ձգտումները իրականանան։

—Նիւ-Եօրկից գրում են, որ Միացեալ-Նահանգ-ների նախագահի ընտրութեան առիթով այժմ մեծ պայքար է նկատվում բոլոր կուսակցութիւն-ների մէջ, մասնաւորապէս որ լուր է տարածված թէ Կլեյվելենդ չէ ցանկանում նախագահ մնալ։

—Վիեննայից գրում են, որ Զերմագործային իշ-խանի այնտեղ գնալը ոչինչ քաղաքական բնուե-րութիւն չունի։

—Փարիզից հաղորդում են հետեւեալ պաշտօնա-կան տեղեկութիւնները «Opera Comique» թատ-րօնի հրէհի մասին. թատրօնի փլատակների տա-կից զուրս են բերվել 70 դիմաներ, որոնցից 58-ին նրանց ազգականները կարողացան ձանա-չել։

—Պարագայից հաղորդում են, որ այնտեղի չե-խական կուսուում խաղաղութիւնները եղան, այդ բանը ծանր տպաւորութիւն թողեց չեխերի վրա, և առիթ տուեց նոր յուզմունքների։

—Գերմանական մի քանի լրագիրներ հաղոր-դում են, որ Սուլթանը մտադրվում է Նիդալտուր միանգամայն Անգլիային յանձնել։

—Լճագործից հեռագրում են, որ Աւգանիստա-նից եկած լուրերից երևում է, թէ այնտեղի աղա-տամիտները ցոյցերը սկսել են նորից հպատակվել և հնազանդվել Էմիրին։

—Պօլսից գրում են, որ Ալեքանդրի սահման-ների վրա նորից ընդհարում եղաւ թուրքերի և չերմագործիների մէջ։

ԻՍԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսաստանի Նոյս-Մոսկովեան գաւառի Կա-մենկա գիւղում ներկայումս տեղի է ունեցել հե-տեւեալ սրտանցիկ դէպքը։ Գիւղացիք դատում էին մի կնոջ։ Կնոջը, փողոցի մէջ տեղը, չըպատշաճ կատարել ամուսնից կանգնած էր խեղճ կնոջ, միանգամայն մերիկ Նրա մարմինն քսել էին կուսուր։ Կատարել ամուսնը տեսել միջոցի եր դիմում կնոջը ներգոյնելու համար. շատերը նրան խօսում էին. ոմանք թերւո՛ւ էին նրա երևալին. ոմանք հող էին անում նրա աչքերի մէջ։ Փողոցում մի քանի ծամ մերկ կնոջը տանջելուց յետոյ, նրան տարան վոյստի վարչատունը։ Այդ-տեղ էլ վոյստի պաշտօնակատարները սկսեցին զատել խեղճ կնոջը. նրան տարակցին սրբել անհետել, և այդ միջոցին ներկայ եղողները սկսե-ցին ամենախաղաղապէս սրտատուրներ անել ջանք կնոջ հասցնելին. ոմանք նկատողութիւններ էին անում խեղճի գեղեցկութեան մասին. ոմանք նկատարում էին նրա մարմնի այս կամ այն մա-տը։ Ծեծին վերջ չը կար. վերջ չը կար և խայ-տուակ վիրաւորանքներին։ Բայց ինչ էր պատ-ճառը.—պատճառը այն էր, որ այդ կնոջ իր մարդու բացակայութեան ժամանակ յարաբերու-թիւն էր սկսել մի զիւղացի երիտասարդի հետ։ Գիւղական ինքնակոչ դատաւորները գաղտնի կերպով հետեւեցին կնոջը, և կամենալով «կարգի բերել», նրան ենթարկեցին դ ի լ զ ա կ ա ն դ ա տ ա Ր ա ն ի ն։ Երիտասարդը միայն, և վերջա-պէս նրա մասին ոչոք չէր էլ լսուում. յանցանքը միայն կնոջն էր։ Միջոցում նրանից իրենցը պա-հանջեցին. կնոջը տուեց իր վերջին բուրդ։ Այդ բուրդով գիւղական ինքնակոչ դատաւորները լաւ հարեցին, և ապա գալով մոտին կնոջ տունը,

նրան փողոց զուրս բերեցին, մերկացրին, կուսք քսեցին, և սկսեցին ման ածել գիւղի փողոցներով և անպատշաճ։ Անգութները մոռացան որ այդ կնոջ մ ա յ Ր է, և իր կաթով պէտք է կերակրէ երեխային... Եւ ո՛վ դիտէ ինչ կը լինէր խեղճի դրութիւնը, եթէ պատահամբ կողմնակի մարդիկ վրա չը հասնէին, և չաղաղէին նրան ամբողջ կատաղութիւնից։

Ձինաստանի Գիւն-Շիր անունով մի գիւղում նորերումս մի սարսափելի եղեռնագործութիւն է տեղի ունեցել։ Մօտակայ տեղերից այդ գիւղը հա-ւաքվեցան մօտ 300 աղքատ, անգործ, և թափա-ռաչը ջիւղ մարդիկ։ Տեղացիները կամենալով ազատ-վել այդ «անգործ թափառաչը» լինելից, մի սար-սափելի միտք յղացան.—չրանց բոլորին հրաւիրե-ցին «տաճարը», գիւղերու համար. երբ 300 մարդն էլ տաճարումն էին, դռները փակեցին և գիւղերը տաճարը կրակ տուեցին։ 300 մարդկեանցից մի-այն 70-ը ազատվեցան. մնացածները ամենքն էլ այրվեցան։

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՄՆԱՍՏԻՆ ԳՈՐԾԱՆԱԼՈՒԹԻՒՆՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 27 մայիսի։ Միջնորդների մաս-նաժողովը որոշեց, օգոստոսի 1-ից 1886 թվի սահմանից զուրս վաճառահանմանը նշանակված չաքարի համար ակցիյը վերադարձնել 85 կոպէկի չափով խրաբանչիւր պուզից։

ՍԵՎԱՍՏՈՊՈԼ, 27 մայիսի։ Երէկ երեկոցեան հասաւ պոստիկ Սերբիայի թագուհին։

ՊԵՏԸ, 27 մայիսի։ Ռուսաբանական միջնորդը պաշտօնակութեան իր ընտրողների առջև արտասանած ճառում ասեց, որ այն պատրաս-տականութիւնը, որով լուրջարկվեցաւ աղագիրն ժողովում պատերազմական կրեդիտը, քիչ չը նը-պատուեց խաղաղութեան պահպանութեան։

ԼՈՂՎՈՒՆ, 27 մայիսի։ Համայնքների ժողովին հաղորդված է, որ Ալմաթեան սարերի վրայով անցնող Պեչինեան երկաթուղւո շարունակութեան մասին դեռ ևս ոչինչ որոշված չէ և որ չուտով կը ներկայացվին ժողովին ղեկավարները՝ անգլո-թիւրքաց զանադրութեան մասին Նիդալտուրի վե-րաբերմամբ։

ՎԻԵՆՆԱ, 27 մայիսի։ Սօֆիայից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւններից երևում է որ բու-ղաբանական կառավարիչների մէջ անհամաձայնու-թիւններ են ծագել։ Արմատական միջնորդները ձգտում են հեռացնել պահպանողականներին, մա-նաւոր Նաչեվիչին և Ստիլովիչին։

ԲԵՐԼԻՆ, 27 մայիսի։ Լրացուցիչ տուրքը ամեն տեսակ օղիի վրա, որ մինչև հոկտեմբերի 1-ը չըվաւերութեան մէջ կը լինի, որոշված է 30 պֆե-նիգի չափով։ Տակաւաներով ներմուծվող արագի, կօնիակի և բօմի վրա մաքուր որոշված է 125 մարկ, իսկ մնացած օղիների վրա 180 մարկ, հաշուելով օրէնքի հրատարակման օրից։ Այդ օրէն-քը ոյժ կը ստանայ հոկտեմբերի 1-ից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 մայիսի։ Նրատարակված է պետական խորհրդի կարծիքը՝ նրատարակել պաշ-տօնից արձակելու կանոնների մասին, որ կայա-նում է 1883 թվի կանոնադրութեան 16-որդ յօդ-ւածի և 1886 թվի կանոնադրութեան 59-որդ յօ-դուածի փոփոխութեան մէջ՝ նրատարակների նը-շանակելու, արձակելու և նրանց պատասխանա-տուութեան վերաբերութեամբ։ Արձակելու վերա-բերմամբ կարգադրված է, փոփոխված 16-որդ յօդուածում, որ այդ արձակելը պէտք է կատար-վի միմիայն դատարանի վճռով։ Բացի սրանից 59-որդ յօդուածին այժմ կցված աւելուածի մէջ նախատեսված դէպքերում,—պաշտօնին անյար-մար լինելու, պաշտօնավարութեան մէջ ցոյց տը-ւած անիդիլութեան և անբարոյական գործողու-թիւնների դէպքերում,— դատաւարական պա-լատի աւագ-նախագահի նախաձեռնութեամբ և դատարանի որոշմամբ, որ կայացել է կարգադրիչ նիստում, 1883 թվի կանոնադրութեան 226-որդ յօդուածը վերացվում է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 մայիսի։ Նրատարակված է պետական խորհրդի կարծիքը, որը վերաբերում է քարածուխի և կօկսի մաքահարկի փոխելուն։ Չերմագործների և Ալոփան նաւահանգիստների բերելով քարածուխի, և տօրթի համար վերցնե-վում է պուզին 3 կոպէկ. արևմտեան ցամաքային սահմաններով բերվողից՝ 2 կոպ. Բալտեան նաւա-հանգիստները բերվողից՝ պուզին 1 կոպէկ ուսկիւ Կօկսի համար վերցվում է առաջին դէպքում՝ պուզից՝ 4 1/2 կոպ. երկրորդ դէպքում՝ 3 կոպ. երրորդ դէպքում՝ 1 1/2 կոպ. պուզից՝ ուսկիւ Գե-

ԴԱՐՄՇՏԱՏԴ, 28 մայիսի: Այդտեղ է պատիւ

ՕՄԿԿ, 29 մայիսի: Սնայրեֆինանս շրջանի գլխավոր տնօրենի նախագահությամբ հեռագրորեն է վերախոսվել մայիսի 28-ից հետևեալ. «Այսօր, մօտ 5 ժամին առաւօտեան, եղաւ այստեղ ամենախիստ երկրաշարժ, որը քանդեց շատ շինութիւններ և շատերին վնասեց, որոնց թիւով նախնայապէս տու՛նք, գինատարան, հիւանդանոցը և եկեղեցիները: Ըստ տարիոյժ կերպով հաւարժած տեղեկութիւններն երևում է, որ սպանւեցան 120 մարդիկ, միւս մասամբ երեխաներ: Գնե՛րալ Ֆրիդէ, նրա ամուսինը և երեխանք վերքեր ստացան: Գտաւորութիւն տուաւ սպանուեցան 15 կապաւորներ և 125 վիրաւորուեցան: Շինութիւնների միւս մասը քանդուած կամ նշանաւոր կերպով վնասուած է: Քաղաքայլ ևս եւ դպրոցներ կանգնել: Բնակիչները ցրվեցան՝ զեպի շրջակայքը: Կանչված են զօրքերը պահպանութեան համար: Պահանջվում է անմիջական օգնութիւն տուն ու տեղից քրկվածներին համար տնտեսական հարաւանները չարմատակալում են:

Խմբագիր-հրատարակիչ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՇԲՈՒՆԻ

Հիւանդանոցի վերադառնալ նԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

1—4

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ *պահպանողական*—*վերաբուժական* Գրականականություն, ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ Գաղա-
մեանի խանութում: 4—5

24--48 (hr. 2.)

11—25

49—100

11—20